

MGR URSZULA ĆWIK

orcid.org/0000-0003-2449-4124

Uniwersytet w Białymstoku

MGR JUSTYNA ZAJKO-CZOCHAŃSKA

orcid.org/0000-0001-6414-8280

Uniwersytet w Białymstoku

**Sprawozdanie z II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej
z cyklu „Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku”
pt. „Prasa organizacji politycznych”, Białystok–Supraśl,
29–30 czerwca 2017 r.**

W dniach 29–30 czerwca 2017 r. odbyła się II ogólnopolska konferencja naukowa z cyklu *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku* pt. *Prasa organizacji politycznych*, która została objęta honorowym patronatem rektora Uniwersytetu w Białymstoku, wojewody podlaskiego i prezydenta miasta Białegostoku. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Zakład Ruchów Społecznych i Politycznych UwB oraz Instytut Studiów Kobiety. Ze względu na liczne grono prelegentów oraz zróżnicowanie prezentowanej problematyki obrady konferencji odbywającej się na Wydziale Historyczno-Socjologicznym UwB zostały podzielone na kilka paneli dyskusyjnych.

Konferencję rozpoczęto uroczystym przywitaniem gości. Kierownik Zakładu Ruchów Społecznych i Politycznych UwB prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz powitała przybyłych prelegentów i pozostałych uczestników. Jednocześnie wyraziła swoje za-

dowolenie z powodu tak dużego zainteresowania tematyką prasy organizacji politycznych. Następnie obrady plenarne zostały poprzedzone krótkimi przemówieniami rektora UwB prof. Roberta Ciborowskiego, dziekana Wydziału Historyczno-Socjologicznego UwB prof. dr hab. Joanny Sadowskiej, dyrektora Instytutu Historii i Nauk Politycznych UwB prof. dr. hab. Jana Snopko oraz przedstawiciela Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Obrady plenarne zainauguował wykład prof. zw. dr hab. Ewy Maj, reprezentującej Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, pt. *„Ziemianka” – organ prasowy Towarzystwa Zjednoczonych Ziemiemek*. W kolejnym referacie pt. *Tuba polskiego emigracyjnego rządu w Londynie – „Dziennik Polski” w latach 1940–1943* prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach zaprezentowała cechy formalno-wydawnicze analizowanego pisma oraz postulaty emigracyjnego rządu w Londynie, eksponowane w periodyku w latach czterdziestych XX w. Autorem następnego wystąpienia był prof. zw. dr hab. Romuald Turkowski z Uniwersytetu Warszawskiego. Referat pt. *„Jutro Polski” – periodyk wydawany w Londynie w latach 1944–1992* przybliżył charakter pisma, które reprezentowało orientację polityczną obozu Stanisława Mikołajczyka. Z kolei następny prelegent, prof. dr hab. Adam Dobroński, szczegółowo omówił okoliczności powstania i tematykę *„Białostockiego Dziennika Ludowego”* na przełomie lat 1948/1949. Obrady plenarne zakończyło wystąpienie prof. zw. dr. hab. Eugeniusza Mironowicza z Uniwersytetu w Białymstoku poświęcone *Wizji niepodległej Ukrainy w publicystyce Romana Dmowskiego na łamach „Gazety Warszawskiej”*.

Następnie obrady odbyły się w dwóch sekcjach tematycznych. Pierwszemu panelowi przewodniczyła prof. Ewa Maj. Referat pt. *Endeckie postrzeganie miasta. Tematyka miejska na łamach prasy Narodowej Demokracji przed wybuchem I wojny światowej* przedstawił dr Kamil Śmiechowski, a dr hab. Karol Łopatecki swoje wystąpienie poświęcił sylwetce Czesława Ancerewicza, białostockiego korespondenta *„Małego Dziennika”*. Prelegent opisał rolę dziennikarza, jaką odegrał w eskalacji nastrojów społecznych. Z kolei prof. dr hab. Arkadiusz Adamczyk był autorem wystąpienia

pt. *W podwójnej konspiracji na emigracji. Piłsudczycy i ich „Listy z Londynu” (1942–1947)*, natomiast dr Arkadiusz Meller poddał analizie zawartość periodyku „Ruch Kulturalny”, który był organem prasowym Ruchu Narodowo-Radykalnego „Falanga”. Ostatni referat w pierwszej sekcji tematycznej wygłosił prof. dr hab. Krzysztof Buchowski, który mówił o *Czasopismach polskiej mniejszości narodowej w międzywojennej Republice Litewskiej*.

Moderatorem drugiej sekcji tematycznej, odbywającej się równoległe z pierwszą, była prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk. Jako pierwszy z referatem pt. *Kształtowanie wizerunku politycznego. Przypadek prasy ruchu narodowego w Polsce po 1989 roku* wystąpił prof. dr hab. Grzegorz Radomski. Autor ukazał rolę prasy w komunikowaniu politycznym, omawiając zagadnienie na przykładzie takich czasopism jak „Polityka Narodowa”, „Wszecpolak”, „Ojczyzna” czy „Myśl Polska”. Następnie prof. dr hab. Patrycja Jakóbczyk-Adamczyk zaprezentowała *Wizerunek Donalda Tuska w świetle prasy hiszpańskiej*, zaś dr Aneta Dawidowicz przeniosła słuchaczy w nieco wcześniejszy okres, wygłaszając referat poświęcony pismu Ruchu Młodej Polski „Bratniak”. Kolejnym prelegentem była dr Anna Szwed-Walczak omawiająca założenia i cele „Samoobrony Polskiej”, organu prasowego Komitetu Samoobrony Polskiej. Głównym zadaniem pisma była obrona życia poczętego i tradycyjnej roli rodziny. Referat pt. *Prasa Wydawnictwa Sejmowego na przykładzie „Kroniki Sejmowej”* wygłoszony przez dr Beatę Goworko-Składanek przybliżył słuchaczom wydawnictwo sejmowe na przestrzeni lat, w tym informacje na temat biuletynu „Kronika Sejmowa”. Czasopismo pozostaje stale adresowane do wszystkich osób zainteresowanych działalnością izby niższej parlamentu, gdyż relacjonuje m.in. przebieg posiedzeń Sejmu oraz prace jego organów. Wykład dr Goworko-Składanek zamknął obrady w tej sekcji tematycznej.

Po krótkiej przerwie kawowej uczestnicy konferencji po raz kolejny wzięli udział w obradach podzielonych na dwie sekcje tematyczne toczące się równocześnie. Jednej z nich przewodniczył prof. dr hab. Arkadiusz Adamczyk. Wystąpienie dr. hab. Janusza Mierzwy poświęcone było prasie organizacji kombatanckich w mię-

dzywojennym Krakowie. Zwrócił on uwagę na fakt, iż działalność prasowa była jednym z ważniejszych obszarów aktywności tych organizacji, podkreślając, że większość tytułów wydawana była przez Stowarzyszenie Legionistów Polskich. Kolejne wystąpienie pt. *Prasa regionalna jako źródło do dziejów obozu władzy w Polsce w latach 1926–1939 na przykładzie województwa pomorskiego* autorstwa prof. dr. hab. Przemysława Olstowskiego przybliżyło znaczenie prasy regionalnej jako źródła będącego często uzupełnieniem aktów prawnych oraz narzędziem niezbędnym do zrozumienia procesów decyzyjnych m.in. na szczeblu wojewódzkim. Prelegent zaprezentował problem badawczy m.in. na podstawie takich dzienników jak „Słowo Pomorskie” czy „Dzień Pomorski”. Z kolei prof. dr. hab. Piotr Cichoracki w referacie pt. *Polskojęzyczna prasa polityczno-informacyjna województwa poleskiego w latach 1921–1939. Warunki działalności* omówił funkcjonowanie dzienników i tygodników na Polesiu. Wskazał także trudne warunki, w jakich wydawano prasę: ograniczone umiejętnościami czytania, brak zainteresowania polityką ze strony mieszkańców czy słabość ekonomiczna regionu. Następnie dr. hab. Grzegorz Zackiewicz w wystąpieniu pt. *Prasa Związku Syndykalistów Polskich w latach II wojny światowej* poruszył kwestie związane z konspiracyjną prasą ZSP. W swoim referacie skupił się na omówieniu periodyków „Akcja” i „Sprawa”. Zwrócił także uwagę na pisma redagowane przez młode pokolenie syndykalistów czy kierowane do przedstawicieli ruchu chłopskiego. Wystąpienie dr. hab. Adama Miodowskiego pt. *Spór pomiędzy wychodźczą prasą liberalnych i narodowych demokratów w Rosji o pryncypia polityki wojskowej polskiej diaspory (marzec–listopad 1917 r.)* zakończyło obrady tej sekcji.

Przewodniczącą drugiego panelu tematycznego była prof. dr. hab. Małgorzata Dajnowicz. Obrady otworzyło wystąpienie prof. dr. hab. Marty Sikorskiej-Kowalskiej pt. „*Ogniwo*” 1902–1905. „*Legalna ekspozytura*” PPS, w którym referentka omówiła funkcjonowanie i rozwój tytułowego tygodnika. Jednocześnie podkreśliła, że „*Ogniwo*” było pismem ukazującym się legalnie, do którego pisali działacze nielegalnej partii PPS. Następnie dr. hab. Ewa Danowska zaprezentowała dzieje krakowskiej prasy socjalistycznej w latach

1900–1914, zwracając uwagę, iż na początku XX w. prasa związana z ugrupowaniami socjalistycznymi w Galicji, w tym w Krakowie, rozwijała się na ogół pomyślnie. Oprócz funkcji informacyjnych odgrywała też znaczącą rolę organizatorską, skupiając działaczy i sympatyków ruchu robotniczego. Kolejne wystąpienie autorstwa dr hab. Joanny Dufurat poświęcone zostało prasie politycznych organizacji kobiecych w Polsce z lat 1917–1939. Prelegentka przedstawiła i omówiła periodyki wydawane przez takie organizacje jak: Liga Kobiet Polskich, Centralny Wydział Kobiety Polskiej Partii Socjalistycznej, Narodową Organizację Kobiet czy Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet. Z kolei referat wygłoszony przez dr Annę Marcinkiewicz-Kaczmarczyk również dotyczył prasy kobiecych organizacji politycznych. Autorka skupiła uwagę na Społeczno-Obywatelskiej Lidze Kobiet i periodyku „Poznajmy Prawdę”. Analizie poddała materiały publikowane na łamach pisma oraz wyróżniła treści propagandowe, jakie były rozpowszechniane przez organizację na łamach opisywanego czasopisma. Następny referat autorstwa prof. Małgorzaty Dajnowicz także został poświęcony SOLK. Prelegentka w swoim wystąpieniu przedstawiła historię i tematykę prezentowaną na łamach dwutygodnika „Kobieta Dzisiejsza”, który był oficjalnym organem prasowym SOLK w początkach formowania prac struktur Ligi Kobiet. Ukazujący się przez niespełna dwa lata periodyk stanowił platformę informacyjną o działalności i kierunkach rozwoju organizacji. Prelegentka zwróciła uwagę, że w piśmie popularyzowano także zatrudnienie kobiet, kierunki polityki społecznej państwa oraz tematykę udziału w wyborach.

W programie konferencji przewidziany był również udział prof. zw. dr. hab. Witolda Wojdyło, który – pomimo swojej nieobecności na konferencji w Białymstoku – złożył do druku do monografii pokonferencyjnej artykuł pt. „*Gazeta Robotnicza*” organ *Towarzystwa Socjalistów Polskich*. Podobnie było w przypadku dr. Piotra Sławińskiego, którego tekst pt. „*Ziemia Sandomierska. Pismo Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego*” z lat 1989–1990 jako przykład lokalnego czasopisma okresu przełomu został złożony do publikacji w monografii będącej pokłosiem czerwcowej konferencji.

Po obradach w sekcjach tematycznych prelegenci i uczestnicy przedstawili swoje wnioski oraz spostrzeżenia dotyczące poruszanej problematyki. Odbyła się także owocna dyskusja nad referatami.

Drugiego dnia konferencji prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz przewodniczyła panelowi doktoranckiemu, w którym głos zabrali młodzi naukowcy z Uniwersytetu w Białymstoku, Politechniki Częstochowskiej, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Uniwersytetu Łódzkiego. Jako pierwsza wystąpiła mgr Urszula Ćwik z referatem pt. *Podstawowe założenia programowe Ligi Kobiet w świetle „Mody i Życia Praktycznego” (1946–1951)*. Autorka zwróciła szczególną uwagę na fakt, że w początkowym okresie wydawania pisma tematyka koncentrowała się głównie na modzie, urodzie oraz wyglądzie zewnętrznym kobiet. Od roku 1948 *łamy periodyku stopniowo zaczęła wypełniać problematyka polityczna, drukowano też coraz więcej treści dotyczących Społeczno-Obywatelskiej Ligi Kobiet*. Celem organizacji odzwierciedlonym w artykułach „Mody i Życia Praktycznego” był m.in. udział obywateli w odbudowie powojennej Polski.

Kolejne wystąpienie również poświęcone było prasie kobiecej wydawanej w okresie PRL. Działalność Kół Gospodyń Wiejskich na łamach „Przyjaciółki” w początkach lat sześćdziesiątych zaprezentowała mgr Justyna Zajko-Czochańska. Zbadany przez prelegentkę materiał prasowy upoważnił do stwierdzenia, że w periodyku nie zabrakło artykułów opisujących intensywne zaangażowanie kobiet w działalność KGW, których celem było m.in. wspieranie rozwoju obszarów wiejskich, edukacja kobiet czy wprowadzanie nowinek technologicznych ułatwiających codzienne życie.

W swoich rozważaniach pt. *PZPR a prasa fachowa na przykładzie „Walczymy o stal”* mgr Agnieszka Śliwa podkreśliła, że prasa zakładowa poruszała zagadnienia związane z produkcją, problemami pracowników, a także życiem lokalnych społeczności. Artykuły ukazujące się w periodyku poświęcano też tematyce partyjnej i społeczno-wychowawczej, realizując w ten sposób stawiane sobie cele.

Wystąpienie mgr Agnieszki Wawrzyńskiej poświęcone było współczesnemu dziennikarzowi, redaktorowi naczelnemu jednego

z najmłodszych pism lewicowych na polskim rynku prasowym – Sławomirowi Sierakowskiemu. W referacie *Przegląd publikacji Sławomira Sierakowskiego na łamach „Krytyki politycznej” w latach 2002–2016* zwróciła uwagę na podejmowaną przez założyciela magazynu tematykę, która dotyczyła sytuacji politycznej i ekonomicznej Polski. Ponadto zaznaczyła, że najczęstszym gatunkiem, jakim posługiwał się Sierakowski, był wywiad.

Prasa katolicka była przedmiotem wystąpienia mgr Małgorzaty Wrześniewskiej. W referacie pt. *Polityka w prasie – analiza prasoznawcza czasopisma „Niedziela” za 2016 rok* ukazała, że tygodnik – poza problemami związanymi z życiem Kościoła czy zagadnieniami społecznymi – podejmuje również kwestie szeroko rozumianej polityki. Istotnym wnioskiem było stwierdzenie, iż redakcja pisma z jednej strony podkreślała swą niezależność od polityki, z drugiej zaś nie kryła, jak podawała autorka, sympatii i poparcia dla prawicowego ugrupowania politycznego.

Następny referat pt. *„Głos Stolicy” – zawartość i forma popularnego dziennika socjalistycznego* wygłosił mgr Kamil Piskała. Prelegent wskazał profil oraz charakter dziennika, jego odbiorców, a także podejmowaną tematykę. Według autora pismo „Głos Stolicy” pomimo oficjalnie zadeklarowanej apolityczności miało na celu realizowanie określonej misji – upowszechnianie socjalizmu. Obrady swoim wystąpieniem zakończył mgr Waldemar Barszczewski prezentujący problematykę związaną z postacią Marii Koszutskiej. Przedstawił portret psychologiczny dziennikarki, analizując jej życie i działalność jako polityka, komunistki i publicystki prasy partyjnej. Obrady zakończyła merytoryczna dyskusja nad wygłoszonymi referatami.

Ostatnim punktem programu konferencji była wizyta studyjna w Supraślu. Uczestnicy konferencji zwiedzili Muzeum Ikon prezentujące sztukę sakralną prawosławia oraz Muzeum Sztuki Drukarskiej i Papiernictwa, gdzie mieli okazję wczuć się w rolę XV-wiecznych drukarzy, wykonując odbitki na replice prasy drukarskiej Johanna Guttenberga, a także poznać tajniki produkcji papieru.